

<https://helda.helsinki.fi>

Viaton uhri vai vahva nainen? : Väkivallan uhreina olleiden naisten sukupuolistunut identiteetti väkivaltakertomuksissa

Venäläinen, Satu

2012

Venäläinen , S 2012 , ' Viaton uhri vai vahva nainen? Väkivallan uhreina olleiden naisten sukupuolistunut identiteetti väkivaltakertomuksissa ' , Naistutkimus , Nro 2/2012 , Sivut 5-16 .

<http://hdl.handle.net/10138/250250>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

VIATON UHRI VAI VAHVA NAINEN?

VÄKIVALLAN UHREINA OLLEIDEN NAISTEN SUKUPUOLISTUNUT IDENTITEETTI VÄKIVALTAKERTOMUKSISSA

Satu Venäläinen

Suomessa on usein tarkasteltu perheissä tapahtuvaa väkivaltaa sukupuolineutraalista näkökulmasta. Käytännössä sukupuolineutraali lähestymistapa yhdistyy kuitenkin sukupuoli ja niiden välisiä suhteita jäsentäviin käsityksiin (esim. Nikunen 2005; Keskinen 2005). Väkivallan naisuhreihin kohdistuu ristiriitaisia myyttejä ja odotuksia. Heitä voidaan pitää osasyllisinä kohtaamaansa väkivaltaan, minkä vuoksi heillä ei aina ole pääsyä viatoman uhrin asemaan. Avunhakijoina heiltä odotetaan aktiivisuutta ja toimintakykyä. Samanaikaisesti väkivallan uhrius ja siihen liitetty heikkous nähdään suomalaisen individualistisen ideologian valossa häpeällisenä, minkä vuoksi naisuhrit voivat myös itse vältellä uhristatusta. (Ronkainen 2001, 2008.)

Käsittelen artikkelissani näiden sukupuolta tuottavien oletusten näkymistä väkivallan uhreina olleiden naisten kielenkäytössä, kun he kertovat perheissä tapahtuneesta ja seksuaalisesta väkivallasta. Väkivalta, josta kertomista analysoin, viittaa pääasiassa kertojien itsensä uhreina kokemaan fyysiseen vahingoittamiseen. Tarkastelu kiinnittyy käsitykseen väkivallasta sukupuolistuneena eli sukupuolten väliseen valtasuhteeseen ja sitä ylläpitäviin yhteiskunnallisiin käytäntöihin linkittyvänä ja sen kontekstissa merkityksiä saavana (Ronkainen & Näre 2008, 21–22). Artikkelini pohjautuu sosiaalipsykologian pro gradu –tutkielmaani (Venäläinen 2011), jossa analysoin väkivallan ja sukupuolen rakentumista väkivallan uhrien ja tekijöiden kertomuksissa.

Lähestymistapani perustuu poststruktuurialistiseen, Michel Foucault’n innoittamaan ymmärrykseen valtasuhteisiin kietoutuvasta sosiaalisesta merkityksellistämistä todellisuutta tuottavana (esim. Gavey 1997). Kielenkäyttö muodostaa yhdessä muiden sosiaalisten käytäntöjen kanssa historiallisesti ja kulttuurisesti suhteellisia diskursseja (Hall 2001, 72–74). Diskurssit viittaavat erilaisiin tapoihin käsittää ja tämän myötä tuottaa ilmiöitä tietynlaisina (Foucault 1976). Niissä avautuu subjekteja muodostavia subjektipositioita, joihin liittyy erilaisia oikeuksia ja vastuita (Davies & Harré 1999, 35). Subjektipositioihin asemoituminen on sukupuolistunutta; ne tarjoutuvat naisille ja miehille eri tavoin (Ronkainen 1999, 65). Sukupuolistunut asemoituminen subjektipositioihin tuottaa (valta)eroihin perustuvaa sukupuolta (Butler 1993). Näin muodostuvat sukupuolistuneet identiteetit ovat pirstaleisia ja alati muotoutuvia (Hall 1999).

Sekä väkivallan tekemisellä että siihen viittaavalla kielenkäytöllä on materiaalisia seurauksia. Esimerkiksi miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa voidaan kielenkäytössä oikeuttaa tai tuomita, jolloin voidaan myös ylläpitää tai haastaa sukupuolten välisiä valtasuhteita. (Hearn 1998.) Katson Jeff Hearnin (mt.) tavoin, että väkivaltaa tarkasteltaessa ei tule erottaa diskursiivisuutta materiaalisuudesta. Tarkasteluani ohjaavat ontologiset ja epistemologiset oletukset kiinnittyvät niin sanottuun diskursiivis-materiaaliseen lähestymistapaan (esim. Berg 2010). Näen diskur-

siivisen ja materiaalisen yhteen kietoutuneina tuottavan sen, mikä on meille todellista. Tähän näkökulmaan kytkeytyvät käsitykset vallasta ja toimijuudesta. Toimijuuskäsitykseni mukailee Leslie Millerin (2008) Foucault-tulkintaa. Näen toimijuuden olevan sidoksissa valtaan ja diskursseihin ja muodostuvan sosiaalisesti. Artikkelissani keskityn tutkittavien kielenkäytöllisen toimijuuden tarkasteluun.

Vallitsevia parisuhteissa ja perheissä tapahtuvaa väkivaltaa jäsentäviä diskursseja on kutsuttu sukupuolineutraaliin näkökulmaan kiinnittyväksi *vuorovaikutusdiskurssiksi* ja sen rinnalle 1990-luvulla nousseeksi *vallankäyttödiskurssiksi*, joka pohjautuu näkemykseen väkivallan ja valtasuhteiden linkittyneisyydestä (Niemi-Kiesiläinen 2004; myös Keskinen 2005). Vuorovaikutusdiskurssissa väkivallan nähdään juontuvan parisuhteen vuorovaikutusongelmista. Siinä ei tehdä selkeää eroa väkivallan uhrien ja tekijöiden asemien välille, vaan vallan ja vastuun väkivallasta uskotaan jakautuvan suhteellisen tasaisesti osapuolten kesken. Vuorovaikutusongelmien lisäksi väkivallan voidaan tulkita johtuvan sosiaalisista ongelmista kuten alkoholismista tai työttömyydestä. Vallankäyttödiskurssissa väkivallan nähdään olevan sidoksissa eroihin naisten ja miesten asemissa. Sukupuolten välisen valtasuhteen ymmärretään olevan epäsymmetrinen niin yhteiskunnassa kuin parisuhteessa. Väkivallan uhriksi joutuvan naisen ajatellaan olevan suhteellisen avuttomassa asemassa suhteessa mieheen, jonka tulkitaan käyttävän väkivaltaa valta-asemansa säilyttämiseen ja naisen kontrollointiin. Vastuun väkivallasta katsotaan kuuluvan tässä diskurssissa ensisijaisesti sen tekijälle. (Niemi-Kiesiläinen 2004.)¹

Vallankäyttödiskurssissa väkivallan naisuhreille avautuu viattoman, mutta samalla avuttoman uhrin subjektipositio. Vuorovai-

kutusdiskurssi sen sijaan avaa heille vahvan, kumppaninsa kanssa tasaveroisen naisen subjektiposition. Tarkastelun kohteena aineistossani on naisten sukupuolistuneen identiteetin muotoutuminen näiden diskurssien ja niiden tuottamien subjektipositioiden puitteissa. Etsin vastausta kysymykseen, millä tavoin väkivallan uhreina olleet naiset asemoivat kertomuksissaan itsensä ja väkivallan muut osapuolet ja kuinka sukupuoli ja väkivalta tällöin merkityksellistyvät.

NAISTEN VÄKIVALTAKERTOMUKSET IDENTITEETTINEUVOTTELUNA

Artikkelin aineistona ovat perheissä tapahtuneen tai seksuaalisen väkivallan uhrina olleen 19 naisen kertomukset kokemastaan väkivallasta². Kertomukset on kerätty eri aikakauslehdissä keväällä 2010 julkaistulla lehti-ilmoituksella. Kertomusten pituus vaihtelee muutamasta kappaleesta kolmeen sivuun konekirjoitettua tekstiä. Suurin osa naisista kertoo puolisonsa taholta kokemastaan väkivallasta, minkä vuoksi parisuhdeväkivallan kuvaukset ovat tarkasteluni keskiössä. Tämän lisäksi naiset kertovat itse lapsena perheessä tai sen ulkopuolella kokemastaan sekä muihin perheenjäseniin kohdistetusta väkivallasta. Näitä kertomuksia käsitelen lähinnä toiseksi viimeisessä luvussa. Kaikissa kertomuksissa väkivallan pääasiallisena tekijänä on mies, yleensä joko kirjoittajan puoliso, isä tai isäpuoli³. Kirjoittajat ovat iältään 19–77-vuotiaita.

Sovellan aineiston analyysissä Margaret Wetherellin ja Nigel Edleyn (1998, 1999) käyttämää lähestymistapaa, jossa poststruktuuristinen näkökulma yhdistyy diskursiivisen psykologian (esim. Potter & Wetherell 1987) periaatteisiin. Tällöin tutkimus kohdistuu

¹ Suomalainen sukupuolistuneen väkivallan tutkimus on näistä diskursseista enemmän vallankäyttödiskurssin kanssa samassa linjassa, vaikkei siinä ole tarkasteltu väkivaltaa ainoastaan miesten vallan käyttönä (Keskinen 2005).

² Kertomukset ovat osa pro gradu –tutkielmani aineistoa, joka sisälsi yhteensä 31 kertomusta.

³ Koetusta seksuaalisesta väkivallasta kerrottaessa väkivallan tekijänä olevat miehet eivät ole perheenjäseniä.

kielellisten resurssien eli diskurssien sisäl-
lön lisäksi niiden rakentumisen prosesseihin
kielellisissä käytännöissä. Diskursiivisessa
psykologiassa tutkittavien kielenkäyttöä tar-
kastellaan vuorovaikutukselliseen kontekstiin
sidoksissa olevana toimintana. Kieltä näh-
dään käytettävän kulloiseenkin kontekstiin
liittyvien päämäärien saavuttamiseen, jolloin
kielenkäyttäjät näyttäytyvät aktiivisina neu-
vottelijoina.

Analysoin kirjoittajien asemoitumispyr-
kimyksiä, joiden näen olevan sidoksissa vä-
kivaltaa ja sukupuolta merkityksellistäviin
diskursseihin. Ina Wagnerin ja Ruth Wodakin
(2006) näkemyksiä myötäillen tulkiten kir-
joittajien pyrkivän kertomuksissaan asemoi-
maan itsensä ja muut osapuolet tavoilla, jotka
mahdollistavat heidän näyttäytymisensä hy-
väksyttävänä oman sukupuolensa edustajina.
Hyödynnän Eero Suonisen (1993) käyttämää
termiä *itsetodistelu* kuvaamaan kirjoittaji-
en diskurssien rajaamaa toimijuutta itsensä
asemoijina. Itsetodistelu viittaa kirjoittajien
oma-aloitteiseen todisteluun suhteessa hei-
dän kulttuurissaan vahvassa asemassa oleviin,
heidän näkemyksilleen vastakkaisiin diskurs-
seihin (mts. 125).

Aineistossa esiintyy itsetodistelua suh-
teessa sekä väkivallan naisuhreja vastuut-
taviin ja heidät vahvoiksi asemoiviin dis-
kursseihin että heidät viattomiksi mutta
avuttomiksi asemoiviin diskursseihin. Tul-
kitsen näin ollen kirjoittajien neuvottelevan
asemoitumispyrkimystensä kautta väkival-
taa ja sukupuolta jäsentävien diskurssien
luomaa ristiriitaa: *Kuinka todistaa olevansa
todellinen väkivallan uhri ja samalla välttyä
uhriuteen liitetyiltä negatiivisilta assosiaati-
oilta?* Tämä itsetodisteluna luonnehdittava
neuvottelu kiteytyy kirjoittajien pyrkimykseen
asemoitua paikoin viattoman uhrin ja paikoin
vahvan naisen subjektipositioon. Kuvatakseni
yksityiskohtaisemmin kirjoittajien pyrkimyk-
siä asemoitua noihin subjektipositioihin erit-

telen aineistosta heidän tähän tarkoitukseen
käyttämäänsä neuvottelustrategioita, joita kä-
sittelen kahdessa seuraavassa luvussa.

UHRIUDEN TODISTAMINEN

Kutsun pyrkimyksiä asemoida itsensä *viatto-
man uhrin* subjektipositioon *uhriuden todis-
tamiseksi*. Uhriuden todistamisen yhteydessä
väkivalta konstruoituu usein vallankäyttödis-
kurssin mukaisesti väkivallan tekijän käyttä-
mäksi kontrollointikeinoksi. Tällöin korostuu
uhrin ja väkivallan tekijän subjektipositioi-
den välisen valtasuhteen epäsymmetrisyys
ja sen myötä uhrin viattomuus. Ensimmäi-
sen väkivallan uhriuden todistamiseen käy-
tetyn neuvottelustrategian muodostaa *oman
väkivaltaan osallisuuden kiistäminen*. Tätä
havainnollistaa seuraava kertomuskatkelma,
johon on merkitty kursiivilla kirjoittajan itse-
todistelua ilmentävät kohdat⁴.

*Olin eronnut jo aikaisemmin alkoholisoitu-
neesta ja mustasukkaisesta miehestäni. —
Mies, Pentti soitti 8 maissa aamulla että hän
tulee hakemaan vaatteitaan, kuulin että hän oli
krapulassa. Lupasin antaa kassin ovenraosta.
Hän tulikin varsin pian, en ollut edes ehtinyt
pukea, vaan olin yöpaidassa. Yllättäen hän
riuhtaisi oven auki ja tuli väkisin sisään vaa-
tien kahvia ja ruokaa. Keitin kahvia ja tarjosin
pöytään, mutta hän kulki levottomasti vessan
ja keittiön väliä. Kehotin häntä useampaan ot-
teeseen lähtemään, hän sanoikin yllättäen, ettei
tekisi koskaan minulle mitään pahaa. Pienen
ajan jälkeen ajattelin kaikessa hiljaisuudessa
vain poistua asunnosta, mutta vilkaisin etei-
seen mennessäni taakseni ja näin hänen ”mie-
lipuolisen ilmeensä ja samalla myös kaivavan
tuolista nopeasti noustessaan kaivavan jotain
povestaan, puukko vai vasara välähti mieles-
säni, rupesin huutamaan apua kun hän tuli pe-
rääni. Hädissäni en millään saanut ovea auki
ja ensimmäinen isku vasarasta tulikin keskelle
päälaakea jo oven sisäpuolella, pääsin käytä-*

⁴ Aineistolainauksissa ilmenevät nimet on muutettu ja kirjoittajien tunnistamisen mahdollistavat yksityiskohtat poistettu. Lainausten jälkeen on suluissa ilmoitettu kertomuksen numero.

vään mies piti toisella kädellä olkapäästäni ja löi sillä vasaralla oikealla kädellään, *yritin rimpuilla, suojella päätäni ja huutaa apua*. Kukaan ei tullut. Iskuja sateli ja veri valui. Minulla oli liukkaan yöpaitani päällä villatakki ja onneksi hän piti hiukan löysästi kiinni ja pääsin hivuttamaan itseni villatakin sisältä pois niin että se jäi hänelle käteen kompuroiden portaita alas, *nyrjäytin nilkkani ja keskisormikin oli pään lisäksi loukkaantunut. Pääsin kuitenkin kaksi kerrosta alemmas karkuun. — En myöskään ole koskaan käyttänyt alkoholia, en edes kaljaa tai muutakaan, enkä tupakoinut — Olin tavallinen kunnollinen perheenäiti, ammatti lastenhoitaja.* (3.)

Kirjoittaja tuo katkelmassa esiin useita seikkoja, joiden voi katsoa vapauttavan hänet potentiaalisista syytöksistä koskien hänen omaa osallisuuttaan kohtaamaansa väkivaltaan tai vastustuksensa puutetta. Hän mainitsee, että hän 1) oli irtautunut suhteestaan väkivallan tekijään, 2) pyrki välttämään kontaktia hänen kanssaan, muttei pystynyt, 3) pyrki käyttäytymään kohtaamistilanteessa väkivallan tekijän mielen mukaan, jottei hän provosoituisi, 4) yritti päästä pois kohtaamistilanteesta, 5) huusi apua heti tilanteen muuttuessa uhkaavaksi, 6) yritti päästä karkuun kaikin keinoin ja 7) viimein onnistui karkuun pääsemisessä.

Katkelman kirjoittaja tuo myös esille olevansa itse moraalisesti moitteeton; hän kertoo, ettei käytä alkoholia ja että hän on kunnollinen, työssäkäyvä ihminen. Oman kunnollisuutensa korostaminen vastakohtana väkivallan tekijän tällöin korostetun moraalitytönsä näyttäytyvään käyttäytymiseen tukee uhrin viattomuuden todistamista ja samalla väkivallan tekijän syyllisyyden osoittamista. *Eron tekeminen tällä tavoin itsen ja väkivallan tekijän välille* muodostaa toisen uhriuden todistamisen neuvottelustrategian. Tässä yhteydessä saatetaan tuoda esiin väkivallan tekijän alkoholin- tai huumeidenkäyttö hänen moraalitytönsä näyttävään osoittavana seikkana. Joissakin kertomuksissa väkivallan tekijä kuvataan täysin epäinhimillisenä petona, jonka tekemään väkivaltaan ei liitetä muuta selitystä kuin hänen oma pahuutensa.

Uhriutta pyritään todistamaan tulkintani mukaan myös *korostamalla väkivaltaatekojen vakavuutta ja/tai mielettömyyttä*. Väkivallan kohteelle aiheutuneiden seurausten vakavuuden ja väkivallan aiheuttaman kärsimyksen esiin tuominen helpottaa uhristatuksen saavuttamista. Väkivallan konstruointi miehittämiseksi voi puolestaan ehkäistä sen, että teon syy paikallistettaisiin uhriin ja hänen toimintaansa. Myös väkivallan mielettömyyttä pyritään kuvaamaan viittaamalla väkivallan tekijän alkoholinkäyttöön tai mielisairauteen. Seuraavassa lainauksessa kirjoittaja osoittaa näihin tekijöihin viittaamalla väkivallan tekijän häneen kohdistamien syytösten perättömyyden, minkä lisäksi hän korostaa lainauksessa väkivallan vakavuutta.

Ja vaimon käsittely jatkui sen 7 ½ v. ja oli sitä luokkaa, että on ihme, että elän ja pojan kanssa elämme. Eikä ole niin kauan, kun hän tuli kotiini huorittelemaan ja syyttelemään. — Ja kaikki sairasta mielikuvituksen ja huumehörsön touhua. (20.)

Moni kirjoittaja kertoo lähteneensä väkivaltaisesta parisuhteesta. Heidän kirjoituksissaan näkyy neuvottelu naisten oletettua hoivaamistapumusta ja heidän velvollisuuttaan parisuhteen ja perheen ylläpitäjinä painottavien diskurssien sekä toisaalta väkivallan uhrin omatoimista itsensä suojaamista ja toimimisvelvollisuutta korostavien diskurssien välillä. Parisuhdeväkivallan naisuhrien katsotaan usein olevan vastuussa suhteen onnistumisesta ja perheen koossa pysymisestä, mutta toisaalta heillä myös oletetaan olevan voimavaroja lähteä väkivaltaisesta suhteesta (Enander 2010). Tulkitsen kirjoittajien neuvottelevan näin ollen myös seuraavaa ristiriitaa: *Kuinka kertoa väkivaltaisesta suhteesta irtautumisesta ja silti näyttäytyä perhekeskeistä naiseutta edustavana?* Tämä ristiriita aiheuttaa tarpeen osoittaa parisuhteesta lähtemisen olleen hyvin perusteltua. Aineistossani parisuhteesta irtautumisen perustelluksi ja oikeutetuksi osoittaminen linkittyy uhriuden todistamiseen. Myös sitä pyritään tekemään

esimerkiksi todistamalla väkivallan vakavuutta ja oman tilanteen toivottomuutta.

En jaksanut enää. Menin tutun lääkärin vastaanotolle ja kerroin, minkälaisessa helvetissä elämme. Hän sanoi: ”Olen kauan ihmetellyt, miksi sinä koulutettu ja fiksu ihminen alistut tällaiseen kohteluun ja elämään”. Olin aivan loppuun palanut, keskustelimme pitkään. (16.)

Lainauksessa kirjoittaja paitsi kuvaa tilanteensa vaikeutta, myös osoittaa ulkopuolisen ammattilaisen antaneen vahvistuksensa sille, että suhteesta irtautuminen on paikallaan. Kuten uhriutta todistettaessa, parisuhteesta irtautumista oikeutettaessa väkivalta liitetään yleensä vallankäyttödiskurssin mukaisesti miehen pyrkimyksiin kontrolloida puolisoaan. Osassa kertomuksista kuvataan, kuinka väkivaltaa merkityksellistettiin alkuvaiheessa vuorovaikutusdiskurssia hyödyntäen. Tällöin väkivalta konstruoi osapuolten yhteiseksi ongelmaksi, josta he kumpikin ovat vastuussa. Kuvattaessa suhteesta irtautumista väkivallan merkityksellistäminen kuitenkin muuttuu. Kirjoittaja kertoo tässä vaiheessa kertomustaan alkaneensa nähdä väkivallan puolisonsa häneen kohdistamina epäoikeutettuina kontrollointiyrityksinä, jolloin myös vastuu väkivallasta asettuu sen tekijälle. Tällä tavoin konstruoituva väkivalta tarjoaa vahvemman selityksen ja oikeutuksen suhteesta irtautumiselle.

Minun vanhempani tiesivät miehen väkivaltaikäytöksestä ja tietenkin se kiristi välejä, kun vanhemmat kehoittivat jättämään miehen. Ja minä sanoin että hän muuttuu parempaan ja olinhan rakastunut. Mutta tajusin että hän ei rakastanut minua eikä arvostanut minua naisena yhtään —. (1.)

Suhteesta irtautumista oikeutetaan myös *osoittamalla väkivallan tekijän parantumatomuus*. Tähän pyritään esimerkiksi tuomalla esiin väkivallan tekijän toiminnan jatkuminen samanlaisena hänen muissakin ihmissuhteissaan. Tällöin väkivalta ei konstruoidu juuri tuon uhrin ja tekijän suhteen dynamiikasta

johtuvaksi vaan se kytketään pysyvästi sen tekijään. Uhrin suhteesta lähteminen näyttäytyy näin ollen ainoana ja täten hyvin perusteltuna vaihtoehtona päästä eroon väkivallasta. Väkivallan kytkeytyessä sen tekijään uhrin on mahdollista välttyä syyllistämislähtöisestä suhteesta paitsi parisuhteesta lähtemiseen, myös itse väkivaltaan.

UHRIUDEN ETÄÄNNYTTÄMINEN JA VÄLTTELEMINEN

Pyrkimykset asemoitua viattoman uhrin subjektipositioon vuorottelevat aineistossa *uhriuden etäännyttämisen ja välttelemisen* kanssa. Tulkitsemme kirjoittajien pyrkivän asemoitumaan tällöin *vahvan naisen* subjektipositioon. Yksi uhriuden etäännyttämiseen käytetty neuvottelustrategia on *eron tekeminen entisen ja nykyisen minän välille*. Tätä strategiaa käyttävät väkivaltaisesta parisuhteesta irtautuneet kirjoittajat esittävät itsensä menneisyydessä, uhreina ollessaan, heikkoina ja naiiveina. Sen sijaan nykyhetkiseen minäänsä he liittävät uhriuden jälkeen saavutetun itsenäisyyden ja realismisuuden, jotka näyttäytyvät näissä kertomuksissa korkeammalle arvotettuina ominaisuuksina. Tällöin uhrius sijoittuu entiseen minään, jolloin on mahdollista etäännyttää se nykyisestä minästä.

Seurustelu ja kihla-aikana jo tuli hiuksista repimistä ja lyöntejä, mutta olin niin hukassa, että pidin sitä kiintymyksen suurimpana tasona. Rakasti varmasti, oli mustasukkainen. — En osannut tunnistaa millainen on huumaiden käyttäjä, narsisti ja psykopaatti monine muine oireyhtymineen. Uskoin koko ajan, että syy on minussa ja olen tosiaan huono vaimo. Häpesin mennä kertomaan kenellekään ja saamaan apua. (20.)

Lainauksen kirjoittaja kuvaa toisessa kohdassa kertomustaan nykyistä minäänsä sanoilla ”vahva terveellä itsetunnolla varustettu nainen”, mikä poikkeaa selvästi hänen kuvauksestaan itsestään ennen, väkivaltaisen miehen

kumppanina. Lainauksen sävy on osittain itseä syyllistävä, kirjoittaja ikään kuin soimaa itseään siitä, että oli aiemmin naiivi ja alistuva. Kirjoittajan asemoituminen muistuttaa Margareta Hydénin (2005) kuvaamaa parisuhdeväkivallan naisuhrien eron jälkeistä asemoitumista itseään syyllistävään subjektipositioon, johon liittyy vastuu. Uhri asemoituu toimijaksi, jonka olisi pitänyt pystyä välttymään väkivallalta (mt.). Tällä tavoin asemoituva uhri ei näyttyäyde heikkona tai passiivisena, koska hänellä oletetaan olleen mahdollisuus suojautua väkivallalta.

Toinen uhriposition etäännyttämiseen käytetty neuvottelustrategia on puolestaan *eron tekeminen entisen ja nykyisen elämän välille*. Monissa kertomuksissa korostetaan nykyisen, väkivallasta vapaan elämän rauhallisuutta ja turvallisuutta verrattuna menneisyyden painajaismaisena kuvattuun elämäntilanteeseen. Tällainen eronteko mahdollistaa sekä entisen väkivallan varjostaman elämäntilanteen tukaluuden korostamisen verrattuna nykyiseen ”normaaliin” elämään että uhriuteen liitetyn elämäntilanteen etäännyttämisen nykyisestä elämäntilanteesta.

Parisuhdeväkivallan uhrien kohdalla usein ihmetellään, miksi he eivät lähde väkivaltaisesta parisuhteesta (Niemi-Kiesiläinen 2004). Kysymyksen taustalla on oletus uhrien velvollisuudesta ja kyvystä toimia itse välttyäkseen väkivallalta. Aineistossani näkyy itsetoimistelu myös suhteessa tähän kysymykseen, toisin sanoen tulkitsen kirjoittajien pyrkivän perustelemaan väkivaltaiseen suhteeseen jäämistään. Tämä linkittyy uhriuden välttelyyn. Tarjoamalla kysymykseen perustellun vastauksen voi välttyä asemoitumasta avuttoman uhrin positioon. Suhteeseen jäämistä perustellaan esimerkiksi *vähätteleillä väkivallan vakavuutta*. Tätä neuvottelustrategiaa käytetään (edellisessä kappaleessa kuvatun strategian ohella) seuraavassa lainauksessa, jossa tuodaan esiin, ettei väkivallan ilmeneminen kirjoittajan parisuhteessa ollut jatkuva.

On vaikeaa uskoa että elin edellä kuvaamaa-

ni elämää vielä vuosi sitten. Miten olenkaan kestänyt sitä, miksi en lähtenyt jo aikoja sitten suhteesta. Väkivalta ei toki ollut jokapäiväistä vaan sitä oli aina silloin tällöin. Joskus fyysiseen väkivaltaan saattoi tulla puolenkin vuoden tauko. (25.)

Myös muissa kertomuksissa kuvataan väkivallan vaihtelua väkivallattomien jaksojen kanssa selityksenä suhteeseen jäämiselle. Tässä yhteydessä tuodaan paikoin myös esiin, ettei väkivallan tekijä ollut aina väkivaltainen.

Joskus oli vähän pitempi selvä jakso, kun hän ei juopotellut. Silloin kaikki meni hyvin, entinen mies johon olin rakastunut oli taas läsnä. (16.)

Osoittamalla väkivallan tekijän muuttuneen vasta suhteen aikana väkivaltaiseksi uhri pysyy välttämään asemoitumista alusta alkaen alistetuksi parisuhteen osapuoleksi. Tällöin myös suhteen aloittaminen väkivallan tekijän kanssa näyttäytyy ymmärrettävämpänä, mikä mahdollistaa väkivallan uhrin asemoitumisen perusteltuja päätöksiä tekeväksi toimijaksi. Näin ollen *eron tekeminen väkivallan tekijän entisen ja väkivaltaisen persoonan välille* toimii myös yhtenä uhriuden välttelyyn käytettynä neuvottelustrategiana.

Edellisessä lainauksessa väkivalta liitetään jälleen alkoholin käyttöön. Tulkitsen alkoholiin viittaamisen yhdistyvän aineistossa paikoin paitsi uhriuden todistamiseen myös (paradoksaalisesti) *väkivallan tekijän toimijuuden ja vastuun minimoimiseen*. Tämä muodostaa kolmannen uhriuden välttelyyn ja suhteeseen jäämisen perusteluun käytetyn neuvottelustrategian. Konstruoimalla väkivallan sen tekijän hallinnan ulkopuolella olevasta syystä, kuten alkoholista tai väkivallan tekijää riivaamasta mustasukkaisuudesta aiheutuvaksi, uhri voi subjektipositioden relationaalisuuden ansiosta (van Langenhove & Harré 1999, 22–27) pyrkiä välttämään asemoitumista avuttoman uhrin positioon. Jos väkivallan tekijänä ollut mies asemoidaan avuttomaksi väkivallan edessä ja mahdollisesti myös mui-

den ongelmien vaivaamaksi, pystyy uhrin subjektipositioon liittämään valtaa suhteessa väkivallan tekijään. Tällöin naisuhri esiintyy hoivaajana. Nämä sukupuolistuneesti konstruoidut väkivallan tekijän ja uhrin subjektipositiot mahdollistavat suhteeseen jäämisen perustelun, koska ongelmien vaivaaman väkivallan tekijän jättäminen voisi näyttäytyä paheksuttavana.

Uhriposition välttelemiseen ja suhteeseen jäämisen perustelemiseen käytetään aineistossa myös neuvottelustrategiaa, jossa uhri *ottaa osittaisen vastuun väkivallasta*. Tämä strategia mahdollistaa jälleen uhrin näyttäytymisen aktiivisena toimijana eikä vain väkivallan tekijän kontrolliyritysten kohteena. Tässä yhteydessä väkivalta konstruoituu yleensä vuorovaikutusdiskurssin mukaisesti.

Minuun kohdistunut väkivalta oli minunkin syytäni, myöhemmin olen tajunnut kuinka oikein suorastaan kerjäsini sitä ja olenkin ihmetellyt, miksei sitä tapahtunut aikaisemmin (meillä oli hyvin on-off -suhde ja otimme välillä yhteen aika rajusti). (4.)

Lainauksessa kerrotaan nuorten seurustelusuhhteesta tapahtuneesta väkivallasta. Kirjoittajan ikä voi liittyä siihen, miksi hän asemoi itsensä muita kirjoittajia selkeämmin osasylliseksi tapahtumiin. Minna Piispa (2004) on todennut nuorten naisten ilmaisevan kokevansa syyllisyyttä kohtaamastaan väkivallasta vanhempia naisia useammin. Piispa katsoo tämän liittyvän vuorovaikutusdiskurssin kaltaisten, parisuhteen vallanjaoltaan suhteellisen tasapuolisena konstruoivien puhetapojen vallitsevuuteen. Näissä puhetavoissa esimerkiksi naisten nalkuttamisen katsotaan selittävän miesten tekemää parisuhdeväkivaltaa. (Mt.) Vuorovaikutusdiskurssin kaltainen väkivaltakonstruktio ilmenee kuitenkin paikoin myös iältään vanhempien kirjoittajien kertomuksissa.

VAHVA JA VASTUULLINEN SUOMALAINEN NAINEN

Parisuhdeväkivallan uhreina olleiden naisten asemoitumispyrkimykset on vedetty yhteen taulukossa (ks. taulukko 1). Kirjoittajat neu-

Taulukko 1: Diskursiiviset ristiriidat, tavoitellut subjektipositiot ja käytetyt neuvottelustrategiat

Diskursiiviset ristiriidat

Kuinka todistaa olevansa todellinen väkivallan uhri ja samalla välttää uhriuteen liitetyiltä negatiivisilta assosiaatioilta?

Kuinka kertoa väkivaltaisesta suhteesta irtautumisesta ja silti näyttäytyä perhekeskeistä naiseutta edustavana?

Subjektipositio	Neuvottelustrategiat
Viaton uhri	<p>Uhriuden todistaminen ja suhteesta lähtemisen perusteleminen</p> <ul style="list-style-type: none"> – oman väkivaltaan osallisuuden kiistäminen – eronteko väkivallan tekijän ja itsen välille – väkivallan vakavuuden ja/tai mielettömyyden korostaminen – väkivallan parantumattomuuden osoittaminen
Vahva nainen	<p>Uhriuden etäännyttäminen itsestä</p> <ul style="list-style-type: none"> – eronteko entisen ja nykyisen minän välille – eronteko entisen ja nykyisen elämän välille <p>Uhriuden vältteleminen ja suhteeseen jäämisen perusteleminen</p> <ul style="list-style-type: none"> – väkivallan vakavuuden vähätteleväminen – eronteko väkivallan tekijän entisen ja väkivaltaisen persoonan välille – väkivallan tekijän toimijuuden ja vastuun minimoiminen – osittaisen vastuun ottaminen väkivallasta

vottelevat kohtaamiaan diskursiivisia ristiriitoja monia erilaisia ja osin toisilleen vastakohtaisia strategioita käyttäen. Kun kertomuksia tarkastellaan kokonaisuudessaan identiteetin rakentamisen näkökulmasta, näyttää kuitenkin siltä, että erityisesti vahvan naisen subjektipositioon asettuminen on usean kirjoittajan tavoittelun kohteena. Tämän mukaisesti tulkitsen diskurssin vahvasta suomalaisesta naisesta (Markkola 2002) muodostavan keskeisen resurssin heidän asemoitumispyrkimystensä kuvastamalle sukupuolistuneen identiteetin neuvottelulle.

Rakenteeltaan aineistossani parisuhdeväkivallasta sekä joidenkin lapsena kohtaamastaan väkivallasta kirjoittavien naisten kertomukset muodostavat usein selviytymis- tai itsenäistymistarinan, jossa uhri asemoi itsensä menneisyydessä viattoman uhrin positioon ja nykyhetkenä vahvan naisen positioon. Tällöin myös ajallisesti itsestä etäännytetty ja näin toiseutettu uhrius asettuu nykyisen vahvan naisen identiteetin vastakohtaksi, jonka kautta nykyinen asemointi saa merkityksensä (Hall 1999, 250–252). Esimerkiksi menneisyyteen sijoitetun väkivallan vakavuuden esiin tuominen auttaa korostamaan uhrin selviytymiskykyä ja vahvuutta nykyhetkenä. Kirjoittajat korostavat kertomuksissaan usein myös saamansa ulkopuolisen avun vähyyttä. Tämän voi nähdä perusteltuna kannanottona yhteiskunnan puutteelliseen väkivallan uhrien auttamisvalmiuteen, mutta samalla avun vähyyden esiin tuominen mahdollistaa kirjoittajan oman vahvuuden ja selviytymiskyvyn todistamisen. Useissa kertomuksissa niin ikään tuodaan esiin, kuinka elämä oli menneisyydessä muiltakin osin rankkaa.

Vahvan naisen subjektipositioon on totuttu liittämään erityisesti lapsiin ja usein myös puolisoon kohdistuva huolenpito ja vastuullisuus (Virkki 2007). Suvi Keskinen (2005) on todennut esimerkiksi perheammattilaisten usein odottavan äitien kontrolloivan väkivaltaisesti käyttäytyviä isiä suojellakseen perheen lapsia. Nämä oletukset linkittyvät aineistossani paitsi väkivallan uhreina olleiden

aikuisten naisten itsensä asemoimiseen myös siihen, kuinka muut naiset asemoidaan lapsena kohdatusta ja seksuaalisesta väkivallasta kerrottaessa. Näissä kertomuksissa kirjoittajat asemoivat itsensä yleensä viattoman uhrin positioon. Kertomuksissa, joissa kerrotaan itse lapsena koetusta väkivallasta, kerrotaan usein myös isän äitiin kohdistamasta väkivallasta. Äidit asemoidaan tällöin paikoin itsekin viattomiksi ja avuttomiksi uhreiksi ja paikoin taas uhrautuviksi, aktiivisiksi lastensa suojelijoiksi. Silloin, kun äitien esitetään kertomuksissa epäonnistuneen heidän itsestään selvänä näytettyvässä lasten suojelutehtävässä, heidät saatetaan asemoida jopa osasyllisiksi isien tekemään väkivaltaan.

Näin aikuisena ja äitinä en voi ymmärtää omaa äitiäni ja hänen tekemisiään. Vaarantaa jopa vauvan sen jätjän takia. (10.)

Äidin silmät olivat siniset, katsoin suoraan niihin, huusin ja itkin suu auki ja minun silmäni huusivat: äiti auta minua, auta, äiti tee jotain, auta. Äiti vain katsoi takaisin, eikä tehnyt mitään, minä tajusin että äiti ei auttaisi minua, minua ei auttaisi kukaan. (33.)

Väkivaltaa tehneiden isien tekoja puolestaan ei juuri kommentoida tai ihmetellä, eikä heiltä näytetä odotettavan vastuullisuutta suhteessa väkivaltaan. Vastaavalla tavalla vastuu sukupuolistuu myös seksuaalisesta väkivallasta kerrottaessa. Raiskaukset konstruoituvat aineistossa vallitsevien diskurssien mukaisesti häpeällisiksi naisuhreille (esim. Ronkainen 2001). Seksuaalisen väkivallan miestekijöiden subjektipositioihin ei puolestaan liity yhdessäkään kertomuksessa selkeää vastuuta teoista. Useimmissa kertomuksissa seksuaalinen väkivalta konstruoituu Wendy Hollwayn (1989) kuvaaman diskurssin mukaisesti johdettavaksi miehiin kyseenalaistamatta liitetystä voimakkaasta seksuaalivietistä. Kuten alla olevassa lainauksessa, miesten sijaan tapahtuneesta saatetaan syyllistää tilanteessa tavalla tai toisella läsnä olleita naisia, jotka tällöin asemoidaan heidän tarjoamansa avun puut-

teen vuoksi osittain vastuullisiksi suhteessa tapahtumiin.

Seuraava muistikuvavälähdys työllä on, kun nukkumavinttiin sytytetään valot ja sijaisperheen tytär katsoo ovesta sisään ja näkee poikaystävänsä käyttävän lähes sammuneena ja liikuntakyvyttömänä makaavaa sijoitettua tyttöä seksuaalisesti hyväkseen. Aamulla työllä ei ole minkäänlaista muistikuvaa yön tapahtumista ennen kuin tajuaa, että sänky on veressä. Silloin hän tajuaa, että hänet on raiskattu ja sijaisperheen tytär ei tehnyt elettäkään estääkseen tapahtumaa. (22.)

SUKUPUOLEN JA (VÄKI)VALLAN DISKURSIIVIS-MATERIAALISET KYTKÖKSET

Olen analysoinut naisten asemoitumista aineistoni kertomuksissa sukupuolen merkityksellistämisen näkökulmasta, tarkastelemalla kielenkäytön kontekstisidonnaisia funktioita. Vuorovaikutusdiskurssi sekä sukupuolta ja perhettä koskevat diskurssit tarjoavat naisille vastuullisia subjektipositioita suhteessa väkivaltaan tai siltä välttymiseen. Kirjoittajat rakentavatkin identiteettiään suurelta osin vastuullisen, vahvan naisen subjektipositioon asemoitumisen kautta. Myös muiden naisten, erityisesti äitien, subjektipositioihin liittyy kertomuksissa usein suomalaisen vahvan naisen diskurssin mukaisesti vastuullisuus. Väkivallan tekijöinä olleiden miesten, jotka asemoituvat paikoin perhettä terrorisoiviksi kontrolloijiksi ja paikoin itsekkin ulkoisten voimien viemiksi, toiminnan kuvauksiin liitetään puolestaan harvoin oletusta vastuun ottamisesta. Aineistossa toistui usein tyypilliset suomalaiset puhuvat, joissa miesten toimijuutta ja vastuuta minimoidaan selittämällä heidän tekemäänsä väkivaltaa alkoholismilla tai mustasukkaisuudella (Husso 2003). Näillä asemoinneilla on konkreettisia seurauksia. Esimerkiksi naisten asemoitumisen väkivaltaa käyttävien puolisoidensa hoi-vaajiksi voi vaikeuttaa heidän irtautumistaan väkivaltaisesta suhteesta (Keskinen 2005).

Neuvotellessaan identiteettiään kirjoittajat eivät kuitenkaan asemoi itseään ainoastaan vastuulliseen subjektipositioon. Vallankäytödiskurssia hyödyntäen he myös vastustavat vastuullistamista ja pyrkivät osoittamaan, etteivät he ole omalla toiminnallaan aiheuttaneet kohtaamaansa väkivaltaa tai sille altistumista. Niin ikään he kertomuksissaan kritisoivat avun saamisensa vaikeutta. Tämä kuvastaa heidän toimijuuttaan kielenkäyttäjinä: eri diskursseja hyödyntäen he pyrkivät välttämään näyttäytymistä osasyllisinä väkivaltaan tai vastaavasti avuttomina uhreina. Vallitsevat diskurssit ovat kuitenkin läsnä myös niitä haastavassa kielenkäytössä. Esimerkiksi uhrien syyllistämistä haastava itsetodistelu tapahtuu aina suhteessa haastettuihin diskursseihin ja sen toistuvuus viittaa noiden diskurssien yleisyyteen. Kirjoittajien kielenkäyttöön heijastuu myös saatavilla olevien subjektipositiodien rajallisuus. Heidän neuvottelussaan korostuu usein viattoman uhrin ja vahvan vastuullisen naisen subjektipositiodien polaarisuus ja dikotomisuus.

Uhriuden välttelyn ja etäännyttämisen voi katsoa – Suvi Ronkaisen (2002) näkemyksiä myötäillen – kertovan myös individualististen diskurssien vallitsevuudesta. Individualistisissa diskursseissa ihmiset nähdään yksilöinä, joiden toiminta on ulkoisista ja sisäisistä rajoituksista vapaata. Tämän näkemyksen mukaan yksilölle kuuluvia oikeuksia voi olla vain toimijalla, joka on täysin vastuussa siitä, mitä hänelle tapahtuu (Barnes 2000, 3, 11). Väkivallan tekijän kontrollin alaisena näyttäytyvää uhria on vaikea nähdä tämän diskurssin mukaisena täysivaltaisena yksilönä, minkä vuoksi hän uhkaa menettää myös yksilölle kuuluvat oikeudet. Näiden diskurssien vallitessa väkivallan uhri, jota ei asemoida vastuulliseksi suhteessa väkivaltaan, ei välttämättä saa osakseen sosiaalista hyväksyntää. Vahvan naisen subjektipositioon asemoituminen sen sijaan mahdollistaa erottautumisen häpeällisestä avuttomuudesta, jota tulkitsen kirjoittajien nimenomaan pyrkivän välttämään. Vahvuuden ihannoinnin ja

uhriuteen yhdistyvän avuttomuuden häpeälisyyden voi nähdä linkittyvän symbolisella tasolla vahvuuteen liitetyn maskuliinisuuden ja avuttomuuteen liitetyn feminiinisuuden hierarkkisuuteen ja myös tätä kautta sukupuolten välisten valtasuhteiden uusintamiseen (vrt. Ronkainen 2002).

Suhtautumista väkivaltaan Suomessa leimaa paitsi individualismi myös näennäisen sukupuolineutraaliuden tavoittelu, minkä myötä tuottuvaa sukupuolisuutta Suvi Ronkainen (2002) on kutsunut ”sukupuolottomaksi sukupuoleksi”. Tämä yhdistelmä muodostaa armottoman kulttuurisen kontekstin väkivallan naisuhreille. Vahvalla suomalaisella naisella ei nähdä olevan hänen sukupuolensa aiheuttamia erityistarpeita, vaikka todellisuudessa sukupuoli vaikuttaa merkittävästi väkivallan uhrin kokemuksen (Ronkainen 2001). Tämän myytin varaan rakentuvalla identiteetillä on siis hintansa. Vahvan naisen subjektipositioon liittyvä vastuu väkivallasta mitätöi siihen asemoituvan väkivallan naisuhrien oikeutta tulla autetuksi. Hän ei välttämättä tule nähdäksi lainkaan uhrina, vaan aktiivisena toimijana, joka ei tarvitse ulkopuolista apua (Hydén 2005). Vastuun asettaminen uhrille vähentää myös väkivallan tekijälle asetettua vastuuta väkivallasta ja siitä eroon pääsystä. Kuten Viveka Enander (2010) on todennut, tämän vuoksi on tärkeää löytää puhetapoja, joissa väkivallan uhrius ei merkityksellistyisi naisille häpeälliseksi.

Uusien puhetapojen avaamiseen väkivallan naisuhreista pyrin tässä artikkelissa-

kin, kun kuvaan naisten rajallista toimijuutta asemointiensa neuvottelijoina. Sukupuolta tuottavien kielenkäyttöisten prosessien analysoinnista väkivallan kontekstissa kiinnostunut tutkija kohtaa kuitenkin myös oman diskursiivisen ristiriitansa. Kuinka kuvata väkivallan naisuhrien sukupuolistuneen identiteetin rakentumista kielenkäytössä ja samalla huomioida heidän kokemustensa sukupuolistuneisuus? Katson, että diskursiivis-materiaalisiin taustaoletuksiin kiinnittyvä ja väkivallan uhriudesta kertovien naisten toimijuuden valtasuhteisiin nivova lähestymistapa on hyödyllinen tämän ristiriidan neuvotteluun. Käyttämäni lähestymistapa kirjoittajien kielenkäytön analysointiin mahdollistaa väkivallan naisuhrien asemointien ristiriitaisuuden yksityiskohtaisen tarkastelun. Rinnalleen se tarvitsee kuitenkin luonnollisesti myös sukupuolistuneiden asemointien tarkastelua suhteessa väkivallan tekemiseen ja kokemiseen. Väkivallan uhreina olleiden naisten toimintamahdollisuuksia – myös kielenkäyttäjinä – rajoittaa ennen kaikkea heidän ruumiisiinsa kohdistuva väkivalta, jonka kautta sukupuolten välinen valtasuhde korostuneimmin materialisoituu.

VTM Satu Venäläinen on jatko-opiskelijana Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksella. Hän kirjoittaa väitöskirjaa väkivaltaa tehneistä naisista.

satu.venalainen@helsinki.fi

KIRJALLISUUS

- Barnes, Barry 2000: *Understanding Agency. Social Theory and Responsible Action*. Sage, Lontoo.
Berg, Päivi 2010: Shifting positions in physical education – notes on otherness, sameness, absence and presence. *Ethnography and Education* 5:1, 65–79.
Butler, Judith 1993: *Bodies That Matter. On the Discursive Limits of “Sex”*. Routledge, New York.

- Davies, Bronwyn & Harré, Rom 1999: Positioning and Personhood. Teoksessa Harré, Rom & van Langenhove, Luk (toim.): *Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action*. Blackwell Publishers, Oxford, 32–52.
Enander, Viveka 2010: “A Fool to Keep Staying”: Battered Women Labeling Themselves Stupid as an Expression of Gendered Shame. *Violence Against Women* 16:1, 5–31.

- Foucault, Michel 1976: *The History of Sexuality: Volume 1: An Introduction*. Penguin, Harmondsworth.
- Gavey, Nicola 1997: Feminist Poststructuralism and Discourse Analysis. Teoksessa Gergen, Mary. M. & Davis, Sara N. (toim.): *Toward a New Psychology of Gender: A Reader*. Routledge, New York, 49–64.
- Hall, Stuart 1999. *Identiteetti*. Vastapaino, Tampere. Suomentanut Mikko Lehtonen.
- Hall, Stuart 2001: Foucault: Power, Knowledge and Discourse. Teoksessa Wetherell, Margaret, Taylor, Stephanie & Yates, Simeon J. (toim.): *Discourse Theory and Practice: A Reader*. Sage, Lontoo, 72–81.
- Hearn, Jeff 1998: *The Violences of Men. How Men Talk About and How Agencies Respond to Men's Violence to Women*. Sage, Lontoo.
- Hollway, Wendy 1989: *Subjectivity and Method in Psychology. Gender, Meaning and Science*. Sage, Lontoo.
- Husso, Marita 2003: *Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila*. Vastapaino, Tampere.
- Hydén, Margareta 2005: 'I Must Have Been an Idiot to Let it Go On': Agency and Positioning in Battered Women's Narratives of Leaving. *Feminism & Psychology* 15:2, 169–188.
- Keskinen, Suvi 2005: *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Tampere University Press, Tampere.
- Markkola, Pirjo 2002: Vahva nainen ja kansallinen historia. Teoksessa Gordon, Tuula, Komulainen, Katri & Lempiäinen, Kirsti (toim.): *Suomineiton hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Vastapaino, Tampere, 75–90.
- Miller, Leslie 2008: Foucauldian Constructionism. Teoksessa Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (toim.): *Handbook of Constructionist Research*. Guilford Press, New York, 251–274.
- Niemi-Kiesiläinen, Johanna 2004: *Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta*. WSOY, Helsinki.
- Nikunen, Minna 2005: *Surman jälkeen itsemurha. Kulttuuriset luokitukset rikosuutisissa*. Tampere University Press, Tampere.
- Piispa, Minna 2004: Age and Meanings of Violence. Women's Experiences of Partner Violence in Finland. *Journal of Interpersonal Violence* 19:1, 30–48.
- Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret 1987: *Discourse and Social Psychology. Beyond Attitudes and Behaviour*. Sage, Lontoo.
- Ronkainen, Suvi 1999: *Ajan ja paikan merkitsemät. Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus*. Gaudeamus, Helsinki.
- Ronkainen, Suvi 2001: Sukupuolittunut väkivalta ja uhrituomisen paradoksit. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 38:2, 138–151.
- Ronkainen, Suvi 2002: Genderless Gender as Victimising Context: The Finnish Case. Teoksessa Eriksson, Maria, Nenola, Aili & Muhonen Nilsen, Marika (toim.): *Kön och våld I Norden. Rapport Från en konferens i Køge, Danmark, 23–24 november 2001*. TemaNord 2002: 545. Nordisk ministerråd, København, 95–107.
- Ronkainen, Suvi 2008: Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 73:4, 388–401.
- Ronkainen, Suvi & Näre, Sari 2008: Intiimin haavoittava valta. Teoksessa Näre, Sari & Ronkainen, Suvi (toim.): *Paljastettu Intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi, 7–40.
- Suoninen, Eero 1993: Mistä on perheenäidit tehty? Haastattelupuheen analyysi. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysin aakkoset*. Vastapaino, Tampere, 111–150.
- Wagner, Ina & Wodak, Ruth 2006: Performing success: identifying strategies of self-presentation in women's biographical narratives. *Discourse & Society* 17:3, 385–411.
- van Langenhove, Luk & Harré, Rom 1999. Introducing Positioning Theory. Teoksessa Harré, Rom & van Langenhove, Luk (toim.): *Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action*. Blackwell Publishers, Oxford, 14–31.
- Venäläinen, Satu 2011: *Sukupuolen rakentuminen väkivaltakertomuksissa*. Julkaisematon sosiaalipsykologian pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24884/Satu%20Venalainen_gradu.pdf?sequence=3.
- Wetherell, Margaret & Edley, Nigel 1998: Gender Practices: Steps in the Analysis of Men and Masculinities. Teoksessa Henwood, Karen, Griffin, Christine & Phoenix, Ann (toim.): *Standpoints and Differences: Essays in the Practice of Feminist Psychology*. Sage, Lontoo, 156–173.
- Wetherell, Margaret & Edley, Nigel 1999: Negotiating Hegemonic Masculinity: Imaginary Positions and Psycho-Discursive Practices. *Feminist Psychology* 9:3, 335–356.
- Virkki, Tuja 2007: Gender, Care, and the Normalization of Violence: Similarities between Occupational Violence and Intimate Partner Violence in Finland. *Nordic Journal of Women's Studies* 15:4, 220–232.

ABSTRACT

AN INNOCENT VICTIM OR A STRONG WOMAN? GENDERED IDENTITY OF FEMALE VICTIMS IN NARRATIVES ABOUT VIOLENCE

The article analyses the discursive construction of gendered identities in narratives written by female victims of domestic and sexual violence. These narratives engage in the dominant discourses constructing gender and violence in Finland that position women as either innocent victims or as active agents responsible for their fate. The article identifies several discursive strategies used by the participants to position themselves, and notes the way this positioning often resists being seen as either responsible for the violence or for protection from it. Instead of assuming the subject position of an innocent and by implication helpless victim, the participants separate their past identities from the ones they hold today, constructing new subject positions as strong and responsible women. These gendered identity constructions are analysed as reflections of the way a socially acceptable womanhood is constructed in the seemingly gender neutral cultural context of Finland.